

Almenys, restava una base escripturada que podria ser un dels suports que ampliesin o completessin un primer treball. Estudiosos tenim ara, joves i nombrosos, capacitats per tal tasca. Promeses he oït, possibles realitzacions no les conec, però poden ser-hi. I em plauria saber-les, pensar en adjuntar-les i unir-les a altres adients, possibilitant així que millors mans fessin un volum històric i social, presentable i representatiu del nostre poble.

En començar, trenta anys enrera, no es plantejava problema de possibilitat. Ara, passats els anys, sorprèn que hagin estat tantes les cases on hi fou possible trobar-hi records a fer reviure. Unes, era d'esperar i ho esperaven; altres moltes, no comptant-hi, han donat marcada presència i contingut als seus molts anys d'existència. De bon antuvi es sabia de cases que tenien solera i documentacions i que col·laborarien en recerca i desig. Així fou en moltes, i sorpreses. Més endavant, ja tenien poc record d'un passat menys llunyà, però sí interès en conèixer i fer conèixer, reviure uns papers vells, fins i tot pergamins, arraconats i mai valorats fins els nostres temps, mig menjats pels anys i per les rates. Se'n feu un curt estudi i on potser més endavant s'hi ha seguit treballant, traduint, completant i actualitzant a fons. Res en sé, i de ser així, podria completar-se el treball original. Qüestions d'inici i col·laboració.

Cases que tenen història. Quina no en té, per nova que sigui la casa?

Per ara sols compten les velles, com més arrugades millor. Que també n'hi ha hagut que per ser tan velles i renovades en part, no han volgut que sortissin al carrer. És també un dret.

Una casa és un recull de vida i de mort. Els murs, impassibles, semblen sense vida, però contempen i són testimonis de tot el que passa al seu entorn, i potser retenen sense reflex totes les imatges i els sons que els han arribat, vist i oït. Hem de creure que sigui així. Difícil que ens ho expliquin i repeteixin. No parlen, però ho saben i voldrien dir-nos-ho. Cercant i cercant, ho contem, i en donem testimoni a voltes mesclant realitat i imaginació. Això és el que s'ha fet. Ens han dit molt que engrandeix la casa, altres millor retenir-les dins el mur profund. Penseu que no tan sols parlen i informen els de la casa; altres hi ha que també en coneixen d'històries, veres o no tant. Entre murs, els que els miren, els que els han vist, s'ha anat escrivint això que diem història, procurant que no siguin solament històries.

No dubteu que els murs parlen. A la casa on nasqué la meva àvia, el mur guardà gairebé cent anys les empremtes de les bales amb què uns bandits mataren el seu pare, la mare lligada a un banc i respectada pel ser que portava en el seu sí... Noves idees les feren desaparèixer. El mur les deu guardar ben endins.
